

været brugt som »slæbebåd«, da den ene ende var udhugget i et næb, hvorpå der kunne være fastgjort et reb eller noget til at trække i. Om den nogensinde har været i stand til at bære en mand, skal jeg ikke kunne afgøre, men den kunne nok rumme en del, når den var på slæb.

Da der ikke var iagttaget nogen åre, blev fundet ikke indberettet, da jeg havde erfaring for, at »bådfund« var noget, som Nationalmuseet stillede sig skeptisk overfor — og vel med god grund.

Sagen er vel den, at Vestjylland med sin noget karrige jord ikke har ejet træstammer, der var svære nok til at udhules som både, så de kunne bære vægten af voksne mennesker. I Stedet for både har man så benyttet flåder af sammenbundne stammer, som man har staget eller padlet frem.

H. Øllgaard.

Sankt Stefan og hestene

I Riberhus amts contributionsregnskab for 1683 findes blandt bilagene et regnskab fra grovsmed Niels Hansen i Varde. Det lyder således:

»Fortegnelse på, hvis beslag og kur jeg underskrevne haver gjort ved Hans Kongelige Mayestæts artigleri hester her omkring ved Varde under fuhrer Anders Jensen bestående, og mig af staldmesteren Lauritz Nielsen er lovet min betaling, som følger:

Anno 1683 den 15. november haver jeg beslagen og underlagt 30 nye skou af mit eget jern, for stykket 12 skilling, er 3 rdl. 4 mark 8 skilling. Samme

dato omlagt på 41 hester 82 gamle skou à stk. 4 skilling er 3 rdl. 2 mark 8 skilling.

Af samme Kongelig Mayestæts hester haver jeg åreladet på St. Steffens morgen enhver på 4 årer 56 heste, for stykket [4 skilling], er 2 rdl. 2 mark.

A^o 1684 den 8. jan. haver jeg kureret 4 af samme heste for querck (kværke) for stykket at skaffe bedre 2 mark, er 1 rdl. 2 mark.

Den 16. jan. haver jeg beslagen 56 hester med ny jernbeslag, for hver 24 skilling, er 14 rdl.

Den 26. februar haver jeg omlagt på 56 hester forsko, er 4 rdl. 4 skilling.

Endnu haver jeg adskillige tider opvartet samme Kongelig Mayestæts hester med muulpudser og andet på adskillige tider efter fuhr herrens anmodning udi en og anden tilfælde, derfor udi alt den hele vinter 6 rdl.

Formoder den gode her. staldmester mager så, at jeg bekommer min betaling efter hans gode løfte, såsom jeg ej haver sparet nogen flid, når som mig af betjentene haver været anmodet, og jeg fattige mand selfr er udi godt folks giæld for jern, som derpå er tilganget.

Her. staldmesterens tjenstvilligste N. H. S.

Varde den 22. marts 1684.«

Foureren Anders Jensen på Tanderupgård attesterer rigtigheden.

Regnskabet viser os i et glimt beslagsmeden og kursmeden i en vinters virksomhed med artilleriets heste (snarest rytteriets) på Vardeengen. Endvidere mærker vi smedens ængstelse for pengene. Den var unødvendig. Man kan se, at staldmesteren betalte.

Imidlertid er der en post i regnskabet, der har en særlig interesse, nemlig den, at smeden på St Ste-

fans morgen (2. juledag) årelod 56 heste og på ikke mindre end 4 årer på hver hest.

Der må være en bestemt grund til, at han på en af julehelligdagene har haft så travlt¹⁾. Det er der også.

St. Stefan var overalt på germansk område hestenes værner, deres skytshelgen. Det findes der mange vidnesbyrd om. Vi vil se på nogle eksempler. I Tyskland nævnes Stefan allerede år 900 i den berømte Triersignelse i forbindelse med en halt hest. Og i en dansk overtroisk lægebog, sluttet 1514, nævnes han ligeledes i en gammel trylleformel, en variant af orme-galder, hvor der gives anvisning på at kurere en hestesygdom, »korn«, ved at lægge begge hænder sammen om hestens ben og stryge dem, fremsige en latinsk formel og »læs V (5) pater noster oc V aue Maria, Sactum Staffn tiill heder.«²⁾ I en folkevise³⁾ hedder det i et af versene: »St. Stephan hand leder de foler i vand, aldt ved den liuse stierne.« — I en svensk vise, der bruges ved den svenske ungdoms faren omkring St. Stefans morgen, synges der:

*»Staffan han var en stalledräng:
— Holtt dig väl, folan min!
han vattnade folerne alla fem.
Hjelp Gud och sancte Staffan.«*

I England var det skik, i alt fald 1517—1744, at alle heste blev åreladt St. Stefansdag. I Sydtyskland holdtes den dag »den store hestedag«, på hvilken man sædvanligvis bragte hestene hø og årelod dem;

1) Det må dog nævnes, at i Ribesmedens regninger findes åreladning st. Stefansdag ikke omtalt, derimod er jævnlig »en hest åreladt og munden gjort ren«.

2) F. Ohrt: Da signed Krist. 188 f.

3) Sv. Grundtvig: Danmarks gamle Folkeviser II, 518 f.

blodet opbevarede man som et helsemiddel mod sygdomme.

Ved aareladningen i Varde var der jo ikke tale om at benytte blodet, men ellers var det af samme grund den Varde smed 2. juledags morgen så grundig årelod de mange militærheste. Det var et lægemiddel eller beskyttelsesmiddel, St. Stefan skulle gøre særlig helsebringende.

Endnu mange år senere, 1736, beretter den kyndige Erik Pontoppidan, at til »slemme gamle koners skarnsstykker«, når de kurerer på mennesker og dyr, hører det, at de ved troldom og besværgelser misbruger Guds navn, og »gøre Guds moder og helgenernes forsamling delagtige deri og fornemmelig Sanct Stephan, når hestene ere syge.«⁴⁾.

H. K. Kristensen.

En bispevisitats og dens eftersmæk

Onsdag den 27. maj 1646 var hans højærværdighed biskop *Erik Monrad* fra Ribe på visitats i *Henne*. Sognepræsten, den bjergsomme hr. *Poul Christensen Skads*, havde mandagen før givet befaling til, at alle skulle møde i kirken for at deltage i gudstjenesten og overvære ungdommens »eksamination.« Kun de, der var ved havet på fiskeri, var undtaget.

Men desværre var det en meget lille forsamling, gejstligheden kunne mønstre ved den lejlighed. Den

⁴⁾ Pontoppidan: Fejekost 60.